

Naděje, která neklame

Jubilejní rok 2025, který papež František zahájil otevřením Svaté brány v Římě na Boží hod vánoční, dostal do záhlaví téma „Poutníci naděje“. Naznačuje tak, že naděje je spojena s budoucností, s tím, kam v životě kráčíme, ale co ještě neznáme. Toužíme, aby nás v budoucnu čekaly dobré věci, ale co přinese druhý den, s jistotou nevíme. Naděje je tedy křehká průvodkyně našeho života, zvláště pokud ji zakládáme jen na lidských očekáváních.

Jako křesťané však svou naději opíráme také o víru a lásku. Naše naděje se rodí z lásky Boží, která vyvěrá z Ježíšova probodeného srdce. Díky vanutí Ducha svatého může být křesťanova naděje neochvějná, jak to formuluje sv. Pavel: „Kdo by nás mohl odloučit od lásky Kristovy? Snad soužení nebo útisk (...)? A já jsem přesvědčen: ani smrt, ani život (...) ani nic budoucího (...) nebude nás moci odloučit od Boží lásky v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Řím 8,35–39)

Takovou naději, která stojí na důvěře v Boha a je živena jeho láskou, nemohou zlomit žádné nesnáze a umožňuje jít životem dál. Taková naděje neklame.

Petr Hančič

Ignác z perspektivy Vtělení

Naše křesťanská víra nás vybízí, abychom hledali vtěleného Boha i uprostřed nejnáročnějších momentů života církve. Odkaz svatého Ignáce z Loyoly nám na toto pozvání pomáhá odpovědět.

Ignác z Loyoly a další zakládající členové Tovaryšstva Ježíšova se neshromáždili jako přátelé v Pánu s úmyslem odvrátit příliv protestantské reformace. Přesto v roce 1554, asi čtrnáct let po papežském schválení jezuitů, Ignác v dopise Petru Kanisiovi mluví o pokroku, kterého jinověrci dosáhli v tak krátké době. Dále píše, že Tovaryšstvo bylo „přijato božskou prozřetelností mezi účinné nástroje nápravy tolika zla“ (Monumenta Ignatiana, řada I, svazek 12, s. 259). Týká se to obecnějšího problému, kterému čelíme, když se snažíme vyrovnat s realitou církevních dějin. Bez ohledu na to, do jaké míry dáváme do kontextu slova a činy našich předků, vždy tu zůstávají aspekty jejich přesvědčení, slov a činů, s kterými pravděpodobně nikdy nebudeme ve shodě. To, jak se dnes jako katolíci modlíme, přemýšlíme a sloužíme jako křesťané, alespoň zčásti závisí na úsilí takových lidí, jakým byl svatý Ignác.

Církevní dějiny nás vybízejí k něčemu hlubšímu, než je omluva, díky které bychom se v rámci své současné víry distancovali od pojetí víry v mi-

nulosti. Jako křesťané jsme jistě svou vírou pozváni, abychom pociťovali zármutek a lítost nad hříchy křesťanského společenství, nad škodou, kterou jsme v minulosti i v současnosti v církvi jednotlivě i společně způsobili. Ale milost, kterou nám nabízí poctivé uchopení dějin církve, je víc než pouhá příležitost k pokání. V církevních dějinách spolu se svatým Pavlem objevujeme, že „kde se rozmnožil hřích, tam se v míře daleko štědrější ukázala milost“ (Řím 5,20). Ve znepokojivě složitém zmatku dějin církve jsme pozváni rozjímat o tajemství Kristova vtělení.

Tajemství Vtělení

V Ignácových Duchovních cvičeních zaujímá na začátku druhého týdne přední místo Rozjímání o Vtělení, které uvádí účastníky do imaginativních úvah o Ježíšově životě, smrti a vzkříšení. Zvláštní poznámky ke kontemplaci o Vtělení vyzývají účastníky exercicií, aby začali tím, že si představí zvláštní scénu: tři osoby Nejsvětější Trojice pozorující svět v okamžiku, než se Marii zjeví anděl

Gabriel (Duchovní cvičení, 102–109). Boží Trojice tak vidí lidi na povrchu země v celé jejich rozmanitosti: někteří v míru a jiní ve válce, někteří plačící a jiní se smějící, někteří zdraví a jiní nemocní, někteří se rodící a další umírající.

Osoby Trojice, jak vysvětluje Ignác, si velmi dobře uvědomují hříšnost a utrpení lidí. Vidí „slepotu“ těch, kteří zapoměli na Boha, přehlíží Boží proroky a jeho přikázání. Poté se Trojice rozhodne poslat Božího Syna, aby se mezi nimi narodil. Je to rozhodnutí, které se vymyká běžné logice – jistě by se zdálo rozumnější, aby se Bůh vzdal tohoto světa a začal znovu, nebo aby svět vyčistil rozhodným činem své moci. Bůh se místo toho rozhodl přijít mezi nás, sdílet s námi utrpení, které je důsledkem toho, že jsme se odvrátili od Boží lásky, a zachránit nás tak nikoli zvenčí, ale zevnitř.

Ignác nás vybízí, abychom při rozjímání nad Vtělením uvažovali o způsobu, jakým Bůh působí v lidských dějinách. Bůh totiž svěřuje lidem nejen své poselství, ale i své já. S důvěrou se svěřuje Panně Marii a Josefovi a všem, kdo pomáhali Ježíše vychovat. Ježíš je sám člověkem, a tak se díky Vtělení stávají Boží skutky v díle spásy překvapivě lidskými, jakkoli je Ježíš plně také Bohem. Ježíš od samého počátku svého veřejného života přizval další lidské osoby ke spolupráci na svém spasitelském díle: nejprve povolal učedníky, aby se podíleli na jeho životě a službě, a nakonec je

vyslal se svou autoritou kázat, a dokonce konat mocná znamení. A při nanebevstoupení svěřil Ježíš pokračování své služby učedníkům. Od události Zvěstování bylo křesťanské poselství ovlivňováno a formováno lidmi: náš primární přístup k Božímu zjevení prochází lidskou zkušeností a lidskýma rukama.

Bůh uprostřed lidských dějin

Všichni lidé v minulosti, s výjimkou samotného Ježíše a jeho matky Marie, měli ruce poskvřené hříchem. A ty lidské ruce, které předávaly víru, byly vždy rukama konkrétních lidí s určitými konkrétními vlastnostmi a pohledem na svět. Tajemství Vtělení je zastřeno historickou povahou naší víry a církve: Bůh působí uprostřed našich dějin, uprostřed naší lidskosti, uprostřed konkrétních lidských osob, které se setkávají s Bohem, předávají tradici dál, a tak budují církev.

Složitá změť dějin církve i s jejími frustrujícími, trapnými a hříšnými aspekty se tak dostává do centra pozornosti nikoli jako vedlejší pro naši víru, ale jako nástroj k tomu, jak k víře dospíváme. Věříme v Boha jako členové církve, kterou Ježíš založil uprostřed složitého přediva lidského života. Naše víra v Boha, který se vtělil v Ježíši Kristu, nás vyzývá, abychom hledali svého vtěleného Boha uprostřed nejnáročnějších problémů minulosti i současnosti církve. Vtělené porozumění dějinám církve nenabízí žádnou omluvu pro hříchy církve: hřích zů-

Nejsvětější Trojice tvořící svět. Obraz od Artura Arauja SJ z cyklu obrazů na generální kurii Tovaryšstva v Římě
(Foto Jesuit.Media)

stává hříchem. Ale Boží rozhodnutí vtělit se v Ježíši Kristu a Ježíšovo rozhodnutí založit církev i s její lidskou podobou naznačuje, že milost a dobro lze nalézt na těch nejnepravděpodobnějších místech. Neboť ačkoliv se v církvi rozmnožil hřích, rozhojnila se také milost.

Ignác jako Boží nástroj

Pokud přijmeme jako vodítko tuto perspektivu, dostanou lidská omezení svatého Ignáce trochu jiný odstín. Z historického hlediska není na Ignácově postoji k protestantům nic překvapivého. Jednak věděl velmi málo, pokud vůbec něco, o protestantské víře z první ruky, protože většinu své-

ho života strávil v prostředí oddaném katolické víře. Zároveň jeho láska ke katolické církvi a jeho přesvědčení, že Bůh zůstává s církví a jedná prostřednictvím církve, přirozeně vyvolávaly pocity zděšení u těch, kdo z ní dobrovolně odešli a přesvědčovali i ostatní, aby společenství církve opustili.

To, že protestantské učení se Ignácovi jevilo jako jed, vyplývalo spíše z jeho přesvědčení, že pravda je přítomná v katolické víře, než z nějaké hluboké znalosti vyznání protestantských křesťanů. To vše znamená, že Ignác byl ve své netoleranci k jinověrcům naprosto obyčejným člověkem své doby, který se řídil běžnou lidskou logikou. A stejně snadno by-

chom mohli poukázat i na jeho dobou podmíněný sexismus, který se projevil jeho slavným přirovnáním v Pravidlech o rozlišování duchů, totiž že „nepřítel“ působí na lidského ducha „jako žena“ (Duchovní cvičení, 325).

Netolerance, předsudky a podezřívavost jsou součástí lidské neuspořádanosti, do níž se Bůh vtělil. Přesto však nemá místo v Boží logice. Bůh nezůstává v naší lidské logice netolerance, předsudků a podezřívavosti, ale působí uprostřed lidských okolností, které jsou zčásti utvářeny těmito lidskými omezeními. Není překvapivé, že Ignác byl v některých věcech zaujatý, nepoučený a nesnášenlivý: většina z nás, ne-li všichni, jsme takoví. Překvapivý je však způsob, jakým Ignác dokázal nahlédnout úchvatně odlišnou logiku Boží lásky a péče a poté ji sdílet se světem prostřednictvím Duchovních cvičení. Milostí Boží překročil Ignác svá vlastní omezení. Přesto zůstal člověkem se svými limity. A ponechal si i svůj zvláštní, osobní způsob vidění světa a přemýšlení o něm. Bůh spolupracoval s Ignácem, aby Bůh mohl pokračovat v díle Ducha svatého doprovázet církve a zjevovat Ježíše Krista.

Láskyplný pohled Trojice

Je pozoruhodné, že stejný Ignác – podmíněný křesťanským prostředím šestnáctého století – je také autorem Rozjímání o Vtělení. Zve nás k meditaci o tom, jak nás Bůh vidí uprostřed našich hříchů a omezení. Obraz, který

Ignác vykresluje, je nekompromisní: je těžké zapojit se upřímně do této meditace, aniž bychom necítili hanbu a smutek z toho, že jsme součástí trosky, jež zbyly z dobrého světa, který Bůh stvořil.

Přesto nás Ignác uprostřed této bezútěšné krajiny ujišťuje, že Bůh vidí naději a že nikdy nezapomíná na svou hlubokou lásku k lidem. A tak Bůh nachází Marii, připravenou stát se matkou jeho syna, a Josefa, schopného pomáhat při jeho výchově, a všechny ostatní lidi, kteří se stanou spolupracovníky v Ježíšově službě díla spásy. V Ignácově Rozjímání o Vtělení jsme si jisti, že Bůh je ochoten pracovat pro naši spásu i uprostřed neuspořádanosti, které jsme jako lidé vytvořili.

Ignác dobře věděl, že je hříšník. Proto si uvědomoval, nakolik byl sám zapleten do hříšnosti tohoto světa a jak moc potřeboval spásu, kterou přináší Kristus. Věděl však také, že Bůh je ochoten pracovat i s jeho omezeními. Tato odhodlanost, kterou Ignác předkládá v Duchovních cvičeních, je součástí tajemství Vtělení. Koneckonců, není třeba slabosti Ignácovy osoby hájit ani odsuzovat, ale je dobré vyslyšet jeho pozvání k rozjímání nad láskyplným pohledem Boží Trojice. Neboť kde se hřích rozmnožil, tam se ještě v daleko větší míře rozhojnila Boží milost.

Thomas Flowers SJ

*Z Thinking Faith vybral, přeložil
a redakčně upravil Jan Regner SJ*

Naděje a Písmo svaté

Pro křesťany a židy není naděje něčím abstraktním. Jde o výsledek zkušenosti setkání s Bohem, který nestojí opodál, ale aktivně se zapojuje do dějin, aby vedl svůj lid ke svobodě a spáse. Pokud tedy hledáme poselství o naději, stojí za to otevřít Písmo a s údivem sledovat svědectví o Boží péči o tento svět. Pomáhá nám totiž interpretovat to, kdo jsme a k čemu jsme pozváni.

„Kdo nezná Písmo, nezná Krista.“ To je často citovaný výrok sv. Jeronýma, překladatele Bible do latiny. Jeho slova bychom mohli pro tento text trochu upravit: „Kdo nezná Písmo, těžko najde naději.“ Je to samozřejmě poněkud přehnané, neboť je jasné, že Bůh k nám hovoří mnoha způsoby a jazyky: v našem svědomí, v přírodě, v lidech kolem nás... Bible má přesto nezastupitelné místo právě proto, že vypráví ze zkušenosti mnoha staletí o tom, kdy se Bůh setkává s člověkem. O chvílích, které slabým a chudým dodávají naději a sílu jít dál.

Můžeme se však možná setkat s výtkou, že je to jen otázka interpretace a že jde jen o jakýsi zbožný ideál, který se pisatelé biblických knih snažili vnutit realitě. Je to však právě naopak: Boží působení v dějinách je právě tím, co pomáhá chápat, že dějiny vůbec mají nějaký smysl, že vůbec stojí za to ráno vstát z postele. Interpretovat realitu na základě Božího působení je pak zdrojem naděje.

Je tedy pravdou, že Písmo svaté nám už přináší určitou interpretaci toho, co se dělo a děje. Jinak to ani nejde. Knihy Bible nespadly z nebe. Psali je živí lidé, kteří žili v určité době, ve specifickém historickém kontextu, kteří přemýšleli o tom, co se děje kolem nich. Řada textů byla proto postupem času měněna a upravována. Když je však dnes čteme, cítíme, že se dotýkáme něčeho hlubšího než jen nějakého komentáře, že je v nich zvláštní plamen a že skutečně skrze slova Bible zakoušíme Boží svatost a vše to, co je v člověku dobrého i špatného. Dá se to vyjádřit i tak, že Písmo je inspirované Duchem svatým, že Bůh sám pomáhá, aby se vyjádřilo to, co je důležité k poznání toho, kdo je On a kdo jsme my. Bůh sám je tak hlavním interpretem Písma.

Naděje vycházející ze stvoření

Zkusme se nyní podívat na konkrétní příklad. Některé čtenáře může možná překvapit, že texty, které se v Bibli zdají jako logicky nejstarší,

jsou vlastně relativně mladé. Pokud ponecháme stranou Nový zákon, pak je ve Starém zákoně příkladem takové relativně pozdní redakce třeba úvodních jedenáct kapitol knihy Genesis. Ačkoli vypráví o stvoření světa a člověka, nejedná se rozhodně o jakousi zázračně předáváním uchovanou prehistorii, která by se dala číst coby dějepisné dílo. Mnohem spíše než na otázku „jak?“ totiž odpovídají na otázku „proč?“.

První kapitoly Bible totiž ve skutečnosti vznikly do značné míry až po návratu Židů z tzv. babylonského zajetí. Traumatický zážitek deportace, ale i radostná a naději dodávající zkušenost návratu do Svaté země vedly autory k tomu nově interpretovat, kdo je Bůh a jaké je místo lidu Izraele v jeho světě. Využili přitom i mnoho prvků z babylonské mytologie. Porovnáme-li tak například řádky o potopě světa z knihy Genesis a z eposu o Gilgamešovi, nalezneme podobnosti, které jsou až zarážející.

Nejedná se však o papouškování těchto mýtů, o pouhé přepsání, kde by se jen změnila jména. Jde o použití prvků z těchto mýtů, o re-interpretaci, avšak takovým způsobem, aby se prokázala jedinečnost toho, kým je Hospodin, který je skutečně velmi odlišný od vlastně až směšných bohů Babylonu. Tato vyprávění tak měla izraelskému lidu dodat naději: ano, Babylon byl silnější a vyspělejší, než jsme my. Máme však svou vlastní identitu, která stojí i na rodové, jazykové a územní

identitě, ale zakládá se především na specifickém vztahu s Bohem, který se vyvinul postupem času. A tento Bůh, Hospodin, je interpretován jako ten stejný Bůh, který stvořil svět a kterému záleží na všech lidech.

Ačkoli totiž postupem času různé kmeny a skupiny Blízkého východu mezi sebou měly i nepřátelské vztahy, na počátku, říká nám kniha Genesis, tomu tak nebylo. Bůh tvořil tento svět tak, že vše, co povstává z nicoty, je dobré (srov. Gn 1). To samo je už důvodem pro naději. Pokud totiž v jazyce Bible stojí něco na počátku, dává to jasný rozměr tomu, co je v současnosti, i tomu, co bude v budoucnosti. Je-li tedy stvoření – a člověk, coby jeho zvláštní součást – od počátku dobré, je naděje, že se to dříve či později projeví. Tím spíše, že Hospodin svět po jeho stvoření neopouští, jako by šlo o velmi povedený stroj, který se svému tvůrci sice povedl, ale položí ho na poličku a jde dál. Bůh je ve svém stvoření stále přítomen. A to i tehdy, když je harmonie stvoření narušena hříchem, ať už je to provinění Adama a Evy, vražda Ábela Kainem nebo hříchy lidí před potopou. V žádném z těchto příběhů se nakonec Bůh nerozhodne člověka zničit. Naopak: dává vždy lidstvu naději, hledá to, co dává život, a staví na tom.

Bůh zve od počátku lidi, aby byli plodní, naplnili zemi a podmanili si ji (Gn 1, 28). Bylo by nepřesné interpretovat to jen jako příkaz k plození dětí a vytěžení všeho: je to pozvání ke

kreativitě, k tomu, aby byl každý člověk jedinečný, aby poznával všechny možné dary, kterých se mu od Hospodina dostalo. I proto v tomto kontextu čtou dnes exegeté příběh o vybudování babylonské věže (Gn 11,1–9) trochu jiným způsobem, než tomu bylo dříve.

Zatímco klasická interpretace je taková, že rozmnožení jazyků je trestem za to, že se lidstvo pokusilo postavit pyšnou stavbu, která by stoupala až do samotného nebe, tedy místa, kde sídlí Bůh, zdá se celá věc stát malinko jinak. Jak text ukazuje s ironií, Bůh se musí přiblížit, aby tuto věžičku,

o které je řeč, vůbec viděl. Biblisté pak v tom, že v době stavby „celá země byla jednotná v jazyku i slovech“ (Gn 11, 1), vidí spíše než pozůstatek harmonie kritiku autoritativních a diktátorských vladařů, kteří se násilně snažili, aby všichni byli na jednom místě a konali jednu jedinou věc, jedním jediným způsobem. Rozmnožení jazyků je v tomto kontextu mnohem spíše požehnáním než trestem (srov. dar jazyků při Letnicích, Sk 2,1–12). Mnohost národů a různých zvyků proto není viděna jako něco špatného. To, že Bůh chce, abychom hledali svou

Anketa

Z čeho čerpáte naději?

Když se cítím beznadějně a nevidím, kam mám ve svém životě pokračovat, tak vyrazím pro naději do své fantazie. Představuji si, že jsem malé dítě, které si sedne na zem a se slzami v očích vzdoruje, už nechce udělat ani krok. Čerpám pak naději z minulosti. Vzpomínám na chvíle, kdy mě Bůh ukázal, jaká úžasná dobrodružství nás na cestě ještě čekají, a pro jistotu mi i lehce naznačil, že to bude stát hodně sil a odhodlání. Vzpomínám i na okamžiky radosti z malých zázraků, kdy mi Bůh do cesty přivedl přístřešek během bouřky, abych se mohla schovat. Naději mi dávají také momenty odpočinku, kdy jsem sice chtěla jít dál, ale Pán mě zastavil u vod, kde si mohu odpočinout. Prakticky to vypadá tak, že většinou sedím na posteli ve svém pokoji, na stole plápolá svíčka, do uší mi zní chválová hudba a já si jen vychutnávám Boží blízkost. Někdy se s Bohem hádám, jindy jen odevzdaně a vyčerpaně naslouchám, občas mi ukápnou pár slz a jednou za čas se mé oči promění ve vodopády. Jakmile se tato bouře utiší, vstávám ruku v ruce s Ježíšem a jdeme společně prožít dobrodružství, o kterém se mi ani nesnilo. S radostnou písní na rtech a plaménkem naděje v srdci.

*Klára Koběřská,
učitelka
a místopředsedkyně
VKH Brno*

cestu, nalézali svůj vlastní „jazyk“, je také důvodem k naději. Pokud totiž Bůh chce, aby se něco stalo, dává nám k tomu také prostředky a schopnosti. Různosti se proto není třeba bát.

Ježíš – dárce naděje

Ačkoli tedy příběhy o počátcích světa z prvních kapitol knihy Genesis hovoří o tom, že člověk i prostředí, ve kterém žije, jsou v jádru dobré, nezamlčují nic z toho, co lidstvo trápí: vzájemné nedorozumění, závist, touhu po moci atd. Naději však dává právě svoboda hledat a nacházet Boží hlas. Proto nám další stránky Bible ukazují především příklady těch, kterým se to podařilo. Stačí vzpomenout postavy, jako byl Abrahám, Jákob či Mojžíš.

Je ale zajímavé, že poznání Boha a naděje z toho vycházející u žádného z nich není výsledkem nějakého

většího úsilí, ale darem. Bůh totiž přichází vždy jako první a své „přátele“ překvapuje tím, jaký je. Bibličtí autoři zároveň ve svých spisech vyjadřují přesvědčení, že Bůh nepřichází k těmto velkým postavám jen pro ně samotné. Boží zjevení je vždy zjevením pro celý jejich rod, nemusíme se snad bát říci, že pro celý svět.

Z drobné skupinky kolem Abraháma tak postupně vzniká sice stále relativně malý, ale hrdý židovský národ, který se má stát příkladem pro celé lidstvo. Jeho vztah s Bohem znamená, že nezažívá náročné zkoušky. Hospodin ho v nich ale neopouští, protože si vzpomíná na své přátele, se kterými hovořil. Jak říká ve svém zjevení Mojžíšovi, který má zotročený lid osvobodit z Egypta: „Já jsem Bůh tvého otce, já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův! (...) Viděl

Anketa

*Michal Štverák,
vyučující teologie
a pastorační asistent*

Jako první mi tane na mysli můj osobní životní příběh. Vidím na něm, jak si mě Pán přitahuje stále blíž k sobě. Že neustále všechno proměňuje, aby se všechno, co v životě mám a kým jsem, stalo nástrojem k tomu, abychom si byli my dva blíž. Když vidím tento neustále se opakující pohyb, cítím naději. To samé se mi děje, když mě lidé nechávají nahlédnout do svých životních příběhů a v nich objevujeme, kdy a jak je Bůh objal a co to pro jejich život znamenalo. Naději vidím v každém milém rozhovoru, v upřímnosti srdcí mnoha lidí, často těch, kteří Boha explicitně neznají. Naději mi dodává kvalitní literatura, která se vydává, nebo filmová díla a příběhy naděje, které často vypráví. Nemohu zapomenout ani na pravidelnou modlitbu, bez které bych nemohl být. Velkou naději mi dává také důvěra a blízkost těch, které mám rád.

jsem bídu svého lidu, který je v Egyptě, slyšel jsem jejich nářek na biřice; ano, znám jejich bolesti. Proto jsem sestoupil, abych je vysvobodil z ruky Egyptanů a vyvedl je z oné země do země úrodné a širé, do země oplývající mlékem a medem.“ (Ex 3,6–7) Bůh vidí a zná bolesti svého lidu, vzpomíná... V hebrejštině tato slova mají hluboký význam: neznamenaají jen to, že Bůh to vše bere v potaz, ale že se Bůh rozhoduje aktivně jednat, zapojit se, osvobodit svůj lid. Mojžíš mu v tom bude pomocníkem.

To, co bylo doposud řečeno, musí být pochopitelně doplněno i svědectvím Nového zákona. Ten je totiž zdrojem naděje par excellence: Bůh v něm totiž zcela překonává naději, kterou v něj Izrael vkládal, když se sám stává člověkem a zve nás do svého společenství, k jednomu stolu. Celá církev stojí na této naději. Ani v dějinách křesťanů nechybí zkoušky a utrpení; nechybí ale ani vědomí, že Bůh je nejen s námi, ale že je jedním z nás.

V kontextu Kristova vzkříšení se nám tak nově otevírá i Starý zákon, který ho ohlašoval. Vzpomeňme, jak se ze smutných učedníků putujících po ukřižování do Emauz stávají radostní ohlašovatelé vzkříšení. Co způsobilo tuto změnu? Ježíš, který se sám stává interpretem minulosti, aby dal poznat současnost a budoucnost: „Potom začal od Mojžíše, probral dále všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech částech Písma na něj vzta-

huje.“ (Lk 24,27). Není divu, že po takovéto exegezi učedníci sdílí to, co prožili, s nadšením: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?“ (Lk 24,32)

Vidíme, že sám Ježíš je tedy interpretem, který přidává k Bibli něco nového, co pramení z jeho zkušenosti s Bohem. Tak to alespoň chápali jeho učedníci, a i z toho důvodu byl sepsán Nový zákon. Harmonie stvoření, o které hovořily první kapitoly knihy Genesis, a Boží péče o jeho lid, o které vypráví celý Starý zákon, tak nachází své naplnění v evangeliích. Není třeba bát se toho, že by vědomí toho, že Písmo je interpretací, mělo ohrozit naši víru. Přistupujme k němu, abychom díky němu mohli my sami interpretovat svůj život, abychom měli odvahu psát nové kapitoly, ve kterých bude mít Bůh své místo. Naše naděje je v tom, že Bůh sám na to čeká a touží po tom: „My milujeme Boha, protože on napřed miloval nás.“ (1 Jan 4,19).

Pavel Band'ouch SJ

Naděje je synonymem otevřenosti

Do povědomí mnoha lidí se dostal jako kaplan akademické farnosti v Praze, ředitel exercičního domu v Kolíně a jako vyhledávaný duchovní doprovázející. Nyní už čtyři roky působí v Římě jako redaktor Vatican News a jako člen mezinárodní komunity, která sídlí nedaleko hrobu svatého Ignáce. Zeptali jsme se, jak vnímá pontifikát papeže Františka, synodální proces v církvi a téma jubilejního roku, a také co pro něho znamená naděje.

Petře, už čtyři roky pracuješ ve Vatikánu na Dikasteriu pro komunikaci Svatého stolce. Jak tuto zkušenost hodnotíš?

Především bych vyzdvihl poměrně rychlý vývoj a změny ve způsobu práce v této instituci. Je to samozřejmě způsobeno velmi rychlým vývojem v oblasti komunikace, který se týká všech a nelze se mu vyhnout. Zároveň však došlo ke strukturálním změnám v mediálních institucích Svatého stolce, takže to, co jsme dříve znali jako Vatikánský rozhlas, se stalo součástí rozsáhlé sjednocené multimediální struktury, která zahrnuje především webový portál *Vatican News* a vatikánský deník *L'Osservatore Romano*, pak Tiskovou kancelář, nakladatelství *Libreria Editrice Vaticana*, Centrum fotografických služeb a Televizní centrum. Napříč některými z těchto dříve na sobě nezávislých institucí potom jdou sociální média. Jde o největší a nejnákladnější vatikánské dikasterium.

Ty jsi v někdejší Vatikánskému rozhlasu už působil v letech 2006 až 2009...

Ano, bylo to ještě za papeže Benedikta XVI. Svůj dojem bych tedy shrnul do klíčového slova „vývoj“. Dlouhodobé priority jsou stejné, nicméně kvůli radikálně se měnícím podmínkám musíme měnit způsob naší práce, pokud chceme vůbec pokračovat. Je třeba dobře rozlišovat a osvojit si schopnost učinit někdy i odvážné kroky a vzdát se něčeho, co jsme pokládali za samozřejmost nebo nutnost.

Zároveň jsem velmi vděčný za nesmírně konstruktivní a kvalitní spolupráci s nadřízenými a s kolegyní Janou Gruberovou. Musím říct, že jsem se od nich mnoho naučil.

Ze své pozice ve Vatikánu můžeš zblízka sledovat působení papeže Františka. Je něco, co bys v jeho pontifikátu, jeho způsobu uvažování a jednání zvlášť vyzdvihl? V čem tě František inspiruje?

Papež František je pro mě rozhodně inspirující nejen jako papež, ale i jako člověk. Tedy nejen z hlediska rozhodnutí, která dělá, a způsobu, jakým řídí církev a římskou kurií, ale také z hlediska osobního přístupu k mnoha věcem. Považuji ho za člověka hluboce duchovního, a tedy hluboce lidského. Rozhodně pro něj není kritériem správnosti to, že se něco „tak vždycky dělalo“. Umí duchovně rozlišovat a umí vytvářet prostor přijetí pro všechny.

Poštěstí se ti někdy setkat přímo s papežem?

S papežem Františkem jsem se osobně setkal vícekrát. Několikrát jsem měl možnost s ním také osobně hovořit, např. poté, co jsme dokončili nějaké jednání. Vždy velmi pozorně naslouchá, vždycky se doptává na podrobnosti. Chce vědět, jak tomu ten druhý člověk rozumí. Pak teprve začne sám reagovat. Pro mě je to velmi povzbuzující – rozhodně jeden z nejlepších suvenýrů, které jsem v Římě získal.

Když jsi v Římě nastoupil, začal zrovna synodální proces v církvi. Jak vnímáš tuto iniciativu a její průběh?

Synodní proces považuji za přirozené vyústění dosavadního vývoje v církvi a ve společnosti. Není to výmysl jednoho člověka ani něco, co by nám prostě diktoval kalendář, že se musí jednou za x let udělat.

V synodním procesu mohou mluvit všichni. Debatu zároveň neovládá jen nějaká malá skupinka, která by chtěla kontrolovat běh věcí. Otevírá to dveře Duchu svatému – můžeme to vnímat mnohem víc, než jsme byli dříve zvyklí.

Zúčastnil ses také nějaké synodní skupinky?

Ano, naše synodní skupinka zasedala ve Vatikánských zahradách. Byl to trochu zvláštní pocit probírat jednotlivé otázky s ohledem na univerzální církev, a přitom sedět na tak specifickém místě.

Plody synodálního procesu budeme sklízet ještě dlouho. Rozhodně se však nesmíme zastavit. Stojatá voda se kazí jako první. Synodalita znamená společný pohyb. Ono „společně“ neznamená, že když se část z nás chce zastavit, nebo dokonce vrátit, že to musí udělat všichni. O tom, kudy, kam a jak jít, nerozhoduje ani většina nějakým hlasováním, ani menšina, která vše řídí, ale Duch, kterému musíme stále lépe naslouchat.

Začal Svátý jubilejní rok 2025, během kterého jsme papežem Františkem pozváni k hlubšímu prožívání víry, odpuštění, smíření a milosrdenství. Jak vnímáš téma jubilea Poutníci naděje?

Petr Vacík SJ s papežem Františkem po jednom z neformálních setkání
(Foto archiv P. Vacíka)

Potřebujeme více naděje. Potřebujeme zajet na hlubinu. Čím budeme Bohu podobnější, čím budeme lidštější, tím snazší pro nás bude přijímat a odpouštět, vidět a rozumět.

Vždycky, když ztrácíme naději, ztrácíme sílu a světlo. Pak nezbyvá, než se nechat vláčet setrvačností a starými zvyky, jít bezduše s davem, zůstat bezmocně sedět nebo se velmi pohodlně zařídit na jednom místě a pojistit si, že se situace nebude měnit. Tam pak neroste naděje, ale strach.

Strach se stal i mezi některými populistickými politiky oblíbeným obchodním artiklem...

Kolem nás je mnoho prodavačů strachu. Mnohdy se strach prostě rozdává na potkání, kolik kdo chce, a maskuje se to za osvobozující řešení, vysvětlení příliš komplexní reality. Je to destruktivní virus, proti kterému čerpáme sílu v našem srdci, v Boží přítomnosti a v setkání s druhými.

Tématem tohoto Svatého roku ovšem není jenom naděje, je to také poutnictví. Jsme na cestě a je dobře vědět, odkud vycházíme, ale také kam jdeme. Kudy přesně půjdeme a co se na cestě stane, to jsou pak často velké neznámé.

Co by mohlo být zdrojem naděje pro lidi dnešní doby?

Lidství. A když říkám lidství, člověk, neodmyslitelně k tomu patří spojení s Bohem. Jedním slovem Kristus. Stejně k tomu ale také patří spojení se světem, s přírodou, s krásou a bolestmi celého světa. Pokud jsme tomu všemu otevření, jsme otevření zdroji naší naděje.

Naději si nevyrobíme sami. Roste v nás jako dar, pokud ji nezastavíme. Někdy to trvá dlouho, někdy má výsledek zcela jinou podobu, než jsme čekali. Naděje však neklame. Klame strach. Klame zloba, závist, zášť a svár.

Zmínil ses, že naděje v nás roste jako dar, pokud ji nezastavíme. Co můžeme udělat pro to, aby naším životem proudila?

Především je třeba hledat, nalézt a omezit naše konání proti naději. Co můžeme udělat pro to, aby nám svěřená rostlina vzkvétala? V první řadě potřebujeme přestat rostlině škodit, omezovat ji a nutit ji dělat něco, co jí není vlastní.

Naděje je tak trochu synonymem otevřenosti. Opakem naděje pro mě tedy není beznaděj, ale jistota. Jistota, jak věci budou, jistota, jak věci být mají. Naprostá jistota, že to děláme správně. Skálopevné přesvědčení o tom, jak mám realitu ovládat a kam ji mám dovést: toto přesvědčení je největším nepřítelem naděje. Naděje znamená vidět, že svět a život budou mít smysl, i když vše půjde jinou cestou a jiným směrem, než jsem byl přesvědčen, než jsem potřeboval, než jsem si byl jist.

Dobře, nemáme tedy růstu naděje bránit a máme se vyhnout tomu, co by ji omezovalo. A čím naopak můžeme pozitivně přispět k tomu, aby sílila?

Abychom takovouto naději posilovali, můžeme prostě přistupovat k věcem s mnohem větší vnitřní svobodou, menší jistotou, hlavně s menší sebejistotou.

Osvědčilo se mi také mnoho „katalyzátorů“ naděje. Prostředků, které rozpuštějí ego. Znamená to cíleně vstupovat do kontextů a situací, které dovolí Božímu působení přinést větší plody. Pro mě jsou to vztahy – vztahy s konkrétními lidmi, vztah k přírodě, hmotě, umění, tichu... Dříve se tomu říkalo „nacházet Boha ve všech věcech“.

Můžeš tuto myšlenku víc rozvinout?

Vztahem nemyslím to, že sedím doma v křesle a jaksi „pěstuji“ ten vztah, myslím na něj... To rozhodně ne. Například vztah k přírodě mohu pěstovat jediné tak, že se v ní často nacházím a interaguji s ní, jsem její součástí. Pak je to opravdu vztah. Nikoli jen nějaký pobyt zaměřený na výkon a výsledek, který nakonec poslouží zase jenom zájmům mého ega. Vztah není jen postoj nebo názor. Pro mě jsou vztahy samotným tkanivem existence.

Petře, dlouhou dobu se věnuješ duchovnímu doprovázení a kontemplativní modlitbě, meditaci. Nakolik se tomu můžeš věnovat v současné době?

Bez omezení. Před chvílí jsem skončil hodinový rozhovor s jedním Afričanem, který za mnou chodí na duchovní doprovázení. Během těchto okamžiků, kdy vstřebávám tvoje otázky a dívám se, jaké na ně zevnitř přicházejí reakce, nacházím v této interakci Boží přítomnost. A naději. Jsem, kde jsem a jaký jsem – s tím vším, co k tomu patří. Limity už nejsou překážkou. Jsou cestou.

Zejména mladí lidé však dnes často nedokážou vnímat své limity jako cestu. Možná je to způsobeno i sociálními sítěmi, kde mnozí vystavují jen své úspěchy...

Necítím se dost starý na to, abych odpovídal z pozice kontrastu k mladým lidem. Jsem na cestě a v současné době se na to dívám tak, že naše limity a to, co chápeme jako zátěž, jsou součástí naší cesty a naše vnímání se postupně přizpůsobuje. Většina našich limitů navíc zůstane, své omezení nemůžeme jen tak ze sebe setřást. Dokonce i svoboda a štěstí, po kterých toužíme, jsou už nyní součástí naší cesty. Jde tedy o sebepoznání a sebezpřijetí, poznání a přijetí limitů i svobody. Což jde ruku v ruce s poznáním a přijetím těch druhých. Kdo poznal a akceptoval vlastní limity, bude respektovat limity těch druhých. Vidím kolem sebe mnoho příkladů, které dokládají, že to jde, že je to součást přirozeného zrání a dává nám to naději pro ty, které nazýváš mladými. Všechno dobře dopadne.

Sociální média jsou obrovskou lekcí, ze které se naše generace nemohla dostatečně poučit. Vyrůstali jsme bez nich. Generace po nás bude mít v této oblasti větší jizvy, ale také větší zkušenost a schopnost pomoci v tom druhém.

Dovol, abych náš rozhovor zakončil velmi aktuální otázkou týkající se našeho řádu. České jezuitky nyní čekají různé změny, před dokončením je nový apoštolský plán, některá místa opouštíme, jiná bychom měli v budoucnosti naopak posílit. Jaké očekávání či lépe naději to v tobě vzbuzuje?

Nevím, jak to dopadne. Mám naději, že to půjde dobře. Dovedu si představit několik scénářů, různé cesty a také různou rychlost těchto změn. Nemyslím si však, že se zcela naplní některá z mých představ. Rád bych se nechal spolu s ostatními ovlivňovat onou nadějí tak, aby naše vinice vzkvétala. Je také zřejmé, že nám náš generální představený dal jasně najevo, že to, co je za námi, teď není hlavním ukazatelem pro cestu vpřed.

Pokud by byla situace za tři roky stále stejná, jaká je dnes, pak bychom si museli přiznat, že jsme selhali. Zdá se, že nás čeká doba největších změn za poslední dekády. A dopadne to dobře.

Ptal se Jan Regner SJ

Aby naděje byla viditelná

O naději můžeme hovořit osobně, jednotlivě, sami za sebe.

Téma naděje se ovšem týká také druhých lidí, společnosti, ba celého stvoření.

Naděje má důležitý univerzální rozměr. Souvisí s otázkami, kam směřuje můj život i kam kráčí tento svět a církvev.

Dva velcí jezuité 20. století jsou svědky zápasu o naději dneška: Karl Rahner a Pierre Teilhard de Chardin. Podle nich se svět mění, Kristus ne, ačkoli jeho vtělování (aktualizace či adaptace) se měnit musí, aby se zjevovovala Kristova novost v každé době. Církev vždy bude v agónii až do konce časů. Ve vzkříšení doufá, nahlíží je ve znameních, jež toto umírání bez konce doprovází. Jubilejní Svatý rok 2025 má atmosféru naděje vdechnout do našich všedních dnů. Nebo se zásobárna naděje mezi věřícími postupně vyprazdňuje? Může, když není doplňována viditelnými znameními naděje. Takže jsme zodpovědní za naději více viditelnou.

Co je křesťanství? Je to připodobnění se Bohu v míře možné pro přirozenost člověka. Je vždy před námi. Naděje – radostné očekávání – je plodem daru a závazku. Jestliže Bůh do mě vkládá veškerou svou naději, neukazuje svobodě člověka, jak si naději uchovat? „Stát se křesťanem“ znamená vytrvat v úsilí nerezignovat na průměrnost, bojovat proti myšlen-

kám a vášním duchovního regresu, znamená to denně se setkávat s Božím milosrdenstvím, které předchází každé úsilí a překonává každé opotřebenění.

Ježíš zdrojem naděje

Podle papeže Františka se naděje „rodí z lásky a stojí na lásce, která tryská z Ježíšova Srdce probodeného na kříži“. Krev vytékající z probodeného boku omývala zemi Golgoty, pahorku zvaného Lebka. V křesťanské ikonografii je pod křížem vždy zobrazena lebka – Adamova lebka –, která vyjadřuje přesvědčení, že Ježíš zemřel v místě, kde se první člověk hříchem oddělil od Boha, čímž dovršil svou vlastní duchovní smrt. Krev nového Adama vylitá na skalnaté půdě Golgoty omývá ostatky prvního člověka pohřbeného v chladné zemi a zpečetuje novou smlouvu, která očišťuje, odpouští a křísí z mrtvých. Kalvárie, místo smrti a bolesti, kde končí beznadějná cesta člověka, vstřebává Kristovu krev a stává se místem, kde znovu začíná naděje.

O naději stále bojujeme, i když můžeme souhlasit s výrokem Diadocha z Fotiky: „Naděje je jako zamilovaný let ducha za tím, v co doufáme.“ Když má totiž člověk naději, jistým způsobem již dosahuje cíle, k němuž ho naděje pozvedá, a v určité míře jako závdavek dostává dobra, ke kterým ho naděje vede. Jistě, je mnoho životních situací, kdy potřebujeme vlévat naši umírající naději novou oživující sílu. Ve snaze o dokonalost brzy poznáváme, že prvotní nadšení rychle vychladne. Je jako jarní vítr, který však nemá dlouhého trvání. Pochybnosti, že vytoužená svatost je nedostižná, je okamžik pro nadějeplný nový začátek, často velmi perný, trudný a vysilující. Obtíže je třeba překonávat, napovídá nám naděje. V našich pokusech o vytrvalost v modlitbě nás často rychle poráží nedůvěra, jež naši naději umí přivést do úzkých. Tehdy, když něco Bohu slíbíme, máme pevnější naději, že dosáhneme toho, oč žádáme. Každé posílení naděje pak modlitbě prospívá. Situaci malomyslnosti dobře známe. Jsou okamžiky, kdy síla člověka je jen v naději, kterou ani nemůžeme nahlas vyslovit. Nejen u mystiků se stavy zápasu o naději projevují s drásavou bolestí. Může Boží světlo proniknout do duše, která není doposud dokonale očištěna? Proto naději vkládáme do kajícího, do ní klademe nově se rodící naději, že nás Bůh neopouští.

Čím se liší křesťanská naděje od naděje dobrého člověka, jehož důvěřivé očekávání dobra (čím větší, tím žá-

doucnější) provází strach nebo obava z jeho neuskutečnění? Křesťan prožívá „radost a naději, smutek a úzkost naší doby, smutek a úzkost lidí naší doby“ i ve svých osobních radostech a nadějích. Má však v srdci ještě jinou odezvu, jež všemu dává odlišné předznamenání: povelikonoční přítomnost Krista, zápas lidské beznaděje a naděje v příběhu dvou učedníků jdoucích do Emauz. Naši základní tezi lze vyjádřit takto: Křesťanská naděje vstupuje do života lidí v osobě Ježíše. Nacházíme v ní milostivé přijetí osudu světa, lidstva i každého člověka a celý stvořený svět. Cesta do Emauz ztvárňuje přeměnu dějin obsaženou v samotném Božím plánu. Kam ústí? Do nového stvoření.

Naděje a budoucnost

V tom, jak se křesťan (křesťanské společenství) ujímá umírajících a jak se ujímá Země, světa, přírody a kosmu ohrožených možností zániku samotného života, se stává křesťanská naděje viditelná. Biblická tradice i tradice církevních otců položila základy k různým podobám křesťanského vnímání konce časů spojeného se vzkříšením a konkrétní možné podoby učení o posledních věcech ve smyslu „nejnovějších“ (latinsky *de novissimi*; řecky *ta eschata*). Co je nejnovější, je také poslední. Výpovědi o křesťanské naději nejsou reportáží o událostech, které „později“ nastanou, nýbrž jsou pro člověka v jeho duchovní svobodě neopostřadatelným pohledem „dopředu“

na konečné naplnění jeho vlastního života, jenž je spojen s Kristem, který již „koncem“ (smrtí) prošel. Ať už je to představa návratu do původního stavu (*apokatastaze*), důraz kladený na pomíjivost světa (eschatologické katastrofy), dosažení ideálů prostřednictvím uspořádání společnosti podle pevných principů (utopie), přechodu od neklidu a chaosu do věčné nehybnosti, která je vnímána jako výsledek dějin (věčnost jako opak časovosti), obraz postupného duchovního růstu, který člověk má možnost tvořit (progresivní postupnost dějin spásy), uschopnění uchovat v paměti vše minulé formou osobního a kolektivního

rozpomínání, jak si je pamatuje Bůh po odpuštění (*věčnaja pamjat*), překonávání minulosti ještě větším Božím zásahem, kde stvoření směřující ke zkáze je proměňováno tím, jak nás Bůh vidí z dovršeného světa (participace na Božím konání). Nejnáročnější k objasnění křesťanské naděje je dostatečný vhled, pochopení a zkušenost vztahu mezi osobní eschatologií (moje smrt, moje vzkříšení, můj soud, mé očistění) a univerzální eschatologií (soud na konci časů, proměna a dovršení všeho stvořeného v Kristu), kdy bude „Bůh všechno ve všem“ (1Kor 15,28).

Jak učinit výše zmíněnou osobní eschatologii více viditelnou? Karl

Jako poutníci se jezuité z generální kurie v Římě vydali spolu se svými spolupracovníky 14. února 2025 na pouť ke Svaté bráně v bazilice sv. Petra (Foto *jesuits.global*)

Rahner se ve svých raných studiích zabýval otázkou, zda zemřela Panna Maria obyčejnou smrtí. Bylo to v době, kdy se očekávalo vyhlášení dogmatu o vzetí těla Panny Marie do nebe. Je dobře znám rozdílný postup vyobrazení nanebevzetí Panny Marie na křesťanském Západě a Východě. Nanebevzetí je v katolickém myšlení předzvěstí vzkříšení těla, k němuž u všech ostatních lidí dojde až na konci času, při Posledním soudu. Marie byla vynesena, na rozdíl od Krista, který vystoupil, vznesl se k nebi. Není těžké najít v tomto vyobrazení i mentalitu vnímání křesťanské naděje. Nahlíží ji v mocném prosazení Božího záměru s člověkem. Na Východě je to Kristus, který sestupuje ke své Matce a za údivu a úžasu celé církve, která zde byla shromážděna, nejen vidí zásah Boží, nýbrž i možnost přistoupit k umírajícím spolu s Kristem. V řádu spásy podle Rahnera nabývá utrpení a smrt nového významu. Nemají se již vykládat jen jako následek hříchu, ale staly se místem společenství a umírání s Ježíšem Kristem. Rahner tak přispěl k opětovnému napojení události lidského umírání v Marii na umírání s Kristem.

Jak učinit výše zmíněnou univerzální eschatologii více viditelnou? Nemůžeme okruh zúžit na osobní rozměr. Důležitá forma Kristova těla je načrtnutá v prologu Janova evangelia a oslavena hymnem v Listě Efezským. „Všechno povstalo skrze Slovo.“ (Jan 1,3) „V něm totiž žijeme, hýbáme se

a jsme.“ (Sk 17,28) „(...) proniká všechny a je ve všech.“ (Ef 4,6b) Nikdy nebudeme hotovi s tím, co znamená, že Kristova realita nové země a nového nebe zahrnuje vše. Nikdo není vyobcován. „Všechno tvořím nové!“ Nikdo jiný než otec Pierre Teilhard de Chardin nám nepřiblížil jasněji, co znamená tato Kristova přítomnost dnes v globálním vidění světa. Při rozjímání nad obrazem Ježíše Teilhard de Chardin vidí, jak v neustálé interakci všech energií a celého řádu hmoty zázračně vzniká „tkaný oděv Páně“. Tak poznává ve vesmíru postavu Krista jako hostitele všech a všeho, co se hýbe, a vše přetváří v dynamismu lásky. Proto obraz Nejsvětějšího Srdce byl pro něj nejen pěkný obraz, ale směřováním do srdce hmoty, do středu veškeré reality a ke způsobu, jakým proudí Boží dobrota do jeho stvoření. Podle něj nejen my lidé, ale celý vesmír je eschatologická existence. Celá realita je *parusie*. Tato kosmická liturgie nezná hranic. „K tomu, abychom uvedli do pohybu tak malou věc podle zdání, jíž je lidská aktivita, není zapotřebí nic menšího než kouzlo nezničitelného výsledku. Kráčíme pouze s nadějí nesmrtelného vítězství.“ Jubilejní rok nemusí proběhnout jako pouhá série oslavných setkání, ale díky okamžikům milosti přispěje ke kultivaci duchovního a komunitního klimatu schopného s nadějí oživit i obyčejná místa a rytmy křesťanského života v rovině osobní i univerzální.

Pavel Ambros SJ

Každá výzva je příležitostí

S Daliborem Renicem se známe z doby, kdy jsme společně studovali v Římě teologii. Je z Chorvatska, ale rád připomíná, že jeho jméno Dalibor je spíše české – s odkazem na věž Daliborku na Pražském hradě. Do nedávna byl chorvatským provinciálem, nyní působí jako prezident Jezuitské konference evropských provinciálů (JCEP). Požádali jsme ho, aby nám řekl, čím žijí v současnosti jezuité v Evropě.

Dalibore, druhým rokem jsi evropským jezuitským prezidentem. Můžeš představit čtenářům svou službu? Jaký je její význam?

Děkuji za možnost promluvit ke čtenářům bulletinu Jezuité. Jezuité z evropské konference působí v šestnácti provinciích a regionech v přibližně 35 zemích Evropy, Maghrebu, Střední Asie a Blízkého východu. V rámci Evropy stále častěji čelíme podobným výzvám a pracujeme ve srovnatelných kontextech. Dokonce i historické rozdělení na Východ a Západ se stává méně významným.

Naše poslání se na celém kontinentu stává stále více jednotnějším. Naše služba je sice lokální, ale jsem si jist, že nás Bůh volá k větší vzájemné závislosti a podpoře. Účelem konference je podporovat spolupráci, solidaritu a společné rozlišování mezi provinciemi, což nám umožní nabídnout jednotnou odpověď na společné výzvy. Řídíme také meziprovinční díla, jako je advokační činnost v hlavním městě EU Bruselu, a dohlížíme na jezuitskou misi v Turecku.

Když tě otec generál jmenoval, co jsi prožíval? Překvapilo tě, že z malé země a provincie, jako je Chorvatsko, dostaneš na starosti celou Evropu?

Prezidenti konference téměř vždy pocházeli z menších zemí, a to především z praktických důvodů. Mé jmenování bylo pokorným projevem důvěry ze strany evropských provinciálů i otce generála, ale také nečekanou výzvou. Velké provincie fungují jinak než ty menší, což vyvolávalo otázky, zda dokážu splnit očekávání, která jsou na mě kladena. Ovlivní kulturní rozdíly vzájemné porozumění? Dokázal bych se v této rozmanitosti účinně orientovat?

Pro mě je Tovaryšstvo Ježíšovo mou rodinou – ačkoli plně miluji své úžasné rodiče a sestry – a proto jsem odhodlaný nést svůj díl odpovědnosti. Hlavní otázkou mého řeholního povolání vždy bylo spíš ptát se „jak“ než „co“.

„Naším základním nástrojem evangelizace je vytváření prostorů, kde lidé mohou zakoušet Boží lásku.“ (Foto archiv D. Reníce)

Jaké výzvy prožívají v současnosti jezuité v Evropě? Které z nich jsou nejzávažnější?

Každá životní výzva je příležitostí. Žijeme sice v sekularizované době, ale nyní dochází k posunu směrem k postsekulární společnosti. Mladší generace tak navzdory převažující nevědomosti o Ježíši Kristu projevují větší otevřenost vůči víře. V době geopolitické nestability, kdy hrubá síla stále více nahrazuje rozumnost, a tváří v tvář ekologické krizi svět žízni po křesťanské eschatologické naději. Naše doba se nazývá postkřesťanská, ale zároveň je stále předkřesťanská, potřeba Boha je v ní zřetelně vidět.

Zatímco se svět stále více polarizuje, jezuité svědčí o jednotě a solidaritě uprostřed své rozmanitosti. Stárnutí evropských jezuitů představuje příležitost pro globální odpovědnost Tovaryšstva za tuto část světa. Skutečnost, že máme více partnerů v našem poslání, je příležitostí pro jejich ignaciánskou formaci. V době, kdy se katolická církev potýká se ztrátou důvěryhodnosti, jsme syny církve, více srostlí s evangeliem, pokornější a chudší duchem. Zatímco zvládneme zmenšování našich institucí, více důvěřujeme moci samotného Krista. To jsou jen některé z našich současných výzev a příležitostí.

Jsou podle tebe závažnější výzvy celospolečenské, nebo výzvy vnitřní?

Vnitřní výzvy jsou stále zásadnější – to je základní poselství Ježíše Krista. Svatému Ignáci bylo jasné, že boj dvou zástav se odehrává v našich duších. Nikdy si nedělá starosti s nějakými vnějšími nepřáteli. Jak poznamenal minulý otec generál Adolfo Nicolás, jedním z určujících zápasů našeho digitálního věku je roztěkanost. Jezuité z toho nejsou vyňati. Jedním z mých překvapení ve funkci provinciála bylo zjištění, jak malý zájem mají formovaní jezuité o trvalou formaci.

Proč se v posledních letech klade tak velký důraz na duchovní rozlišování? Nejen proto, že potřebujeme dělat dobrá rozhodnutí, ale také proto, že duchovní rozlišování vytváří prostředí, ve kterém cítíme, že Bůh působí. Je to zkušenost, že Bůh znovu získává kontrolu nad situací.

Jaké jsou nyní po letech zkušenosti se slučováním (restrukturalizací) evropských provincií? Co to přineslo, a co naopak vyvolává nové úkoly?

Otec generál jasně řekl, že restrukturalizace by měla sloužit misijnímu poslání. Není to otázka udržitelnosti a efektivity. Nejde o myšlenku restrukturalizace pro ni samotnou. Nutností je spolupráce mezi provinciemi kvůli potřebám poslání a kvůli našemu přátelství v Pánu. *Cura animarum*, tedy péče o duše (včetně našich vlastních duší), nás vybízí k větší spolupráci. Stejně tak evangelizace našich společností. To nás udrží bdělé a připravené na okamžik, kdy bude misie vyžadovat sjednocení sil.

Jsou tyto výzvy něčím, co prožíváte i u vás v Chorvatsku?

Rozhodně. Vezměme si například Chorvatsko a České země. Po staletí jsme žili ve stejném státě (v Rakousku-Uhersku, pozn. redakce), sdíleli jsme stejnou kulturu, prožívali podobné politické osudy. Dodnes se těšíme z plodů přátelství a spolupráce s českými a slovenskými jezuitami, kteří měli v Chorvatsku určitou formaci. Naučit se jazyk není velký problém. Nevidím žádný důvod, proč nemít větší výměnu.

Poslední léta je vidět výrazný pokles řeholních povolání i v provinciích dříve považovaných za početné na povolání. Jak se s tím v Evropě jezuité vypořádávají?

Moje pravidlo je jednoduché: soustřeďte se na Ježíše, zapomeňte na statistiky. Radujte se z povolání, která se dějí, včetně těch našich. Snažíme se modlit za povolání a podporovat je, ale nová povolání vznikají podle Božího načasování. Jak nám připomíná naše Formula Instituti: „*primum Deum*“ – Bůh na prvním místě. Naše poslání je od Krista, není od nás.

Kde vidíš zdroje naděje pro jezuitské působení v Evropě v budoucnosti?

Naším základním nástrojem evangelizace je vytváření prostorů, kde lidé mohou zakoušet Boží lásku – jak k lidstvu jako celku, tak ke každému jednotlivci. Ignácova spiritualita to dokáže. Mění člověka a mění svět, aby byl spravedlivější. Proto je stále široce přitažlivá.

Věřím také v naši schopnost rozlišování. Pokud jde o hospodaření se zdroji, které stále máme – jak v Evropě, tak v celosvětovém měřítku – věřím, že s Bohem dokážeme dělat dobrá rozhodnutí. Klíčem je vnitřní svoboda od osobních, místních a provinčních vazeb, která zajistí, že zůstaneme skutečně disponibilní.

Můžeš uvést konkrétní příklady naděje v apoštolské oblasti z poslední doby?

Jasným příkladem je jezuitská formace v Evropě, která je nyní plně mezi-provinční. Pro mladé jezuitu je spolupráce mimo jejich místní instituce již druhou přirozeností. Na její podporu Evropa zřídila mechanismus solidarity ve formaci, který zajišťuje finanční podporu společné formace. Podobný model funguje na celosvětové úrovni prostřednictvím generální kurie.

Kromě toho pokračujeme v ignaciánské formaci pro naše partnery v poslání. Menší provincie těží z velkorysosti a zkušeností větších provincií v oblasti trvalé formace. Povzbuzuji všechny, aby těchto příležitostí využili, a to prostřednictvím kurzů a setkání různých skupin a sítí delegátů.

Třetím příkladem je spojování evropských provincií, které v posledním desetiletí probíhalo hladčeji, než se očekávalo – samozřejmě ne bez problémů, ale snadněji a rychleji, než se předpokládalo. Nakonec je naše schopnost vytvářet přátelství v Pánu větší, než si často myslíme.

Rozhovor připravil Petr Havlíček SJ

P. Dalibor Renić SJ (* 1977) vstoupil do Tovaryšstva v roce 1996. Po studiu filozofie na jezuitské fakultě v Záhřebu a teologie na Gregoriánské univerzitě v Římě byl roku 2005 vysvěcen na kněze. V roce 2010 dokončil doktorskou práci z filozofie na *Milltown Institute* v Dublinu (*National University of Ireland*). Od tohoto roku působil jako profesor filozofie a později jako proděkan na Fakultě filozofie a religionistiky Záhřebské univerzity. Byl také vicesuperiorem jezuitské formační komunity v Záhřebu (2009–2017). Terciát absolvoval v Manile na Filipínách a v roce 2016 složil poslední řeholní sliby. V roce 2017 byl jmenován chorvatským provinciálem. Od roku 2023 je prezidentem Jezuitské konference evropských provinciálů (JCEP).

Má Sýrie naději na budoucnost?

Začátkem loňského prosince se zhroutil režim Bašára Asada, poté co islamistické povstalecké skupiny postupně dobyly všechna důležitá města země, až nakonec vstoupily do Damašku. Jezuité v Sýrii se připojili k těm, kdo s mírnou nadějí vyhlížejí budoucnost své země, ačkoliv zároveň nechybí důvody k obavám a nejistotě.

Ve dnech bezprostředně po Asadově pádu se k situaci vyjádřil provinciál z blízkovýchodní jezuitské provincie P. Michael Zammit SJ, který sídlí v sousedním Libanonu. V e-mailové zprávě zaslané evropským provinciálům se podělil o dojmy ze situace v Sýrii:

„Poslední dva týdny byly neuvěřitelné. V Libanonu se Hizballáh a Izrael dohodly na příměří, které vstoupilo v platnost ve středu 27. listopadu a ukončilo tak nepřetržité boje v celém Libanonu. Příměří se zatím daří dodržovat. Velkým překvapením byl pochod odpůrců Asadova režimu na Aleppo téhož dne ráno. Aleppo padlo o tři dny později bez krveprolití. V Aleppu máme tři jezuitu. Všichni jsou v pořádku a popsali, že bylo vidět, že odpůrci nechtějí obtěžovat obyvatelstvo. Nedochozelo k žádnému rabování a rychle byla zavedena civilní správa. Desetitisíce lidí utekly z města v očekávání protiútoky syrské armády a prudkých bojů v ulicích. Nic z toho se však nestalo. Poté se po-

vstalci přesunuli na jih, dobyli Hamá a 6. prosince byli u bran Homsu. Měli jsme velké obavy, protože v Homsu žije významná alavitská komunita (Asad je příslušníkem této menšiny), a byli jsme si jisti, že budou bojovat až do konce, zejména proto, že poslali ženy a děti pryč na pobřeží a ozbrojili muže a zabarikádovali ulice ve své části města. Po zhruba 24hodinovém přerušení bojů vnikl nepřítel do Homsu bez jakéhokoli odporu. Mezitím se vzbouřil jih země, povstali v Suvajdě a Dar'á a zahájili pochod na Damašek. Bašár Asad odletěl z Damašku v noci 7. prosince a bylo po všem. Kupodivu se tak stalo bez krveprolití, které se dalo očekávat.“

Otec Zammit se podělil také o to, jak nastalou situaci v Sýrii prožívají tamní křesťané a jezuité, kteří jim slouží: „Naši jezuité jsou v pořádku. Všichni se ptají, co bude dál. Podaří se různým skupinám spolupracovat? Budou mezi nimi probíhat boje? Co Kurdové na severu? Když to všechno shrnu, cítím velkou úlevu, že se

všechno obešlo bez velkého krveprolití. Ulevilo se mi, že vyhlášené záměry povstalců směřují ke svobodné demokratické Sýrii. Zároveň však cítím velké obavy z toho, co bude následovat.“

Vsadit na naději

Směs naděje a obav blíže popsal P. Vincent de Beaucoudrey SJ, ředitel syrské Jezuitské služby uprchlíkům (JRS), který v zemi působí již několik let – nejprve v Homsu a nyní v Damašku. V rozhovoru 16. prosince pro anglickou redakci *Vatican News* na dotaz, jaké vidí rozdíly mezi situací za Asadova režimu a nyní po jeho pádu, uvedl, že existuje mnoho významných rozdílů, ale také mnoho podobností. „Politická situace je úplně jiná, obavy nejsou stejné, ale co zůstává stejné, je skutečnost, že země je v troskách. Ekonomika je v troskách a mnoho lidí ze země odešlo. Dnes se nacházíme ve velké nejistotě. To je to, co definuje dnešní Sýrii: nejistota – skutečnost, že každý den musíte měnit své plány a nevíte, co přinese zítřek. Za deset dní se všechno změnilo. Tato nejistota může vyvolávat naději i určitou radost, protože věci se mění a my jsme chtěli, aby se změnily. Ale také vyvolává strach.“

Podle jeho svědectví Syřané v prvních dnech po pádu režimu zakoušeli úlevu, že konečně mohou bez obav hovořit o zločinech Asadova režimu. K tomu ale dodal své pozorování, že mluvit o jiných tématech nadále zůstává komplikované. „Stále je těžké

mluvit o tom, jak být vzájemně odlišní a tvořit společně jeden národ. Stále je složité řešit náboženské rozdíly... Trochu jako dřív.“ Na otázku, zda je možné mít jistotu, že soužití různých náboženských komunit bude v Sýrii zajištěno, odpověděl: „Pokud mluvíme o krátkodobém horizontu, myslím, že ano. Nové úřady říkají, že chtějí vytvořit Sýrii s křesťany a že každý má své místo. V Aleppu např. povolili vánoční výzdobu v kostelech, na fasádách domů atd. Takže z krátkodobého hlediska ano. Znepokojení spočívá v dlouhodobém horizontu, v tom, jakým směrem se země vydá. Tato úzkost existuje, protože země ještě není stabilizovaná. Jsme ale křesťané, a tak je výzvou vsadit na naději. Kdybychom všechno chladně sepsali na papír, stále to není hotová věc. Ale to není smyslem naděje.“

Výzva k uzdravení Sýrie

Od pádu Asadova režimu uplynulo již několik měsíců. V napjaté atmosféře očekávání, jak se situace v Sýrii bude vyvíjet, se začátkem února rozhodli syrští jezuité vydat prohlášení, ve kterém vyjadřují své odhodlání pracovat na lepší Sýrii. Vyzývají k ozdravnému procesu, který by překonal strach a rozdělení.

V prohlášení připomínají rok 2011, tzv. Arabské jaro, kdy začalo povstání proti Asadovu režimu. Připomínají, že od toho roku se snažili být solidární s trpícími lidmi a sloužit zemi, jejíž synové a dcery přinesli velkorysé obě-

Syrští jezuité jsou odhodláni zapojit se do obnovy syrské společnosti, jejíž součástí podle nich musí být ozdravný proces překonání strachu a rozdělení. (Foto *jesuits.global*)

ti jako mučedníci, uvěznění nebo vysídlení. V té souvislosti připomínají také mučednictví vlastních spolubratrů P. Franse van der Lugta a P. Paola Dall'Olgia. V rámci příspěvku k procesu usmíření ale také vyznávají, že ne vždy byli v uplynulých letech této snaze věrní. Vyznávají, že byli někdy spoutáni strachem a mlčeli, když bylo potřeba pozvednout hlas pravdy.

Své odhodlání zapojit se do obnovy syrské společnosti vyjadřují v následujícím odstavci, v němž shrnují, na čem je možné vnitřní uzdravení Sýrie budovat:

„Věříme, že lidé jsou ve své podstatě dobří a svobodní. Věříme, že každý

člověk si zaslouží najít své místo ve společnosti. Věříme, že důstojnost každého člověka je neoddělitelná od důstojnosti ostatních. Věříme, že náš dnešní svět potřebuje mosty důvěry v zájmu všeobecného smíření. Věříme, že jsme všichni partnery při budování a obnově této země, přičemž si uvědomujeme výzvy a obtíže, kterým můžeme čelit. Těšíme se na zemi, která sjednotí všechny své syny a dcery a zachová jejich svobodu a důstojnost na základě našich společných hodnot, jako je společenství a pohostinnost, odvaha a otevřenost, důvěra a odpovědnost.“

-red-

Příběh rodiny Munkových

Jezuité na Slovensku prožívají rok 2024–2025 jako Rok Tomáše Munka. V lednu loňského roku uplynulo 100 let od jeho narození a v květnu letošního roku si připomenou 80. výročí jeho umučení na pochodu smrti spolu s jeho otcem. Ke konci se blíží proces jejich blahorečení. Připomeňme si proto jejich příběh.

Je to už více než dvacet let, co se nadšenci z řad jezuitů a spolupracovníků pustili do zkoumání života rodiny Munkových, židovsko-křesťanské rodiny, která žila v nelehkých dobách 1. poloviny 20. století. Byla to běžná rodina, avšak poněkud netradiční v tehdejší prostředí, protože vynikala svým přístupem ke křesťanství. Její nejstarší syn Tomáš vstoupil v roce 1943 k jezuitům a nakonec celá rodina zahynula v mašinérii nacistických koncentračních táborů. Ale byla to zároveň rodina, jejíž světlo svítilo jak tehdy, tak i v dnešní době a jejíž dva členové se stali důvodem pro otevření kauzy blahorečení.

Rodina hledající Boha

Otec rodiny, František Munk, se narodil 25. 9. 1895 v obci Reča u Sence. V roce 1923 se oženil s o pět let mladší Gizelou, rozenou Kohnovou, z Lučence. Gizela měla v té době již za sebou krátké a nevydařené manželství, které bylo rozvedeno sedmi v Banské Bystrici. Přestěhovali se do Bratislavy,

kde se jim v roce 1924 narodil syn Tomáš a v roce 1930 přibyl do rodiny mladší Juraj. Božím působením to bylo malé putující a Boha hledající společenství – podobně jako jejich dávní předkové na Sinajské poušti.

František byl odborníkem na dřevozpracující průmysl a finance, po rozpadu Rakouska-Uherska například pomáhal konsolidovat správu mukačevských lesů v nově vzniklém Československu. Již jako zkušený odborník byl v roce 1938 vyslán ve funkci ředitele firmy Solo do Ružomberku, kam se za ním později z Bratislavy přestěhovala celá rodina. Jeho žena Gizela byla svou povahou svobodná duše, s rozhledem a vzděláním, neustálá duchovní objevitelka, byla duchovním motorem i přístavem své rodiny a přátel. Oba se starali o rozvoj svých dětí. Jejich starší syn Tomáš byl hloubavý a inteligentní, na konci prvního cyklu základní školy byl vybrán, aby připravil děkovnou řeč za všechny žáky. Byl to duchovně založený chlapec, s talentem pro ja-

zyky, kreslení a psaní básní. K jezuitům vstoupil v roce 1943 a právě díky němu je Tovaryšstvo nejvíce spjato s rodinou Munků. Jeho mladší bratr Juraj, chlapec s mimořádným hudebním talentem a velkým potenciálem, byl žákem profesora Macudzinského a již ve 13 letech vystupoval ve Slovenském rozhlase.

Na první pohled to byla normální rodina, a přece dost neobvyklá. Celá rodina byla židovského původu, ale již ve 30. letech 20. století začalo do jejich života pronikat živé a přitažlivé křesťanství. Podle všech indicií to byla právě Gizela, která ho zachytila a prožívala jako první. Již jako žákyň základní školy byla v kontaktu s řeholními sestrami v Lučenci a později v roce 1933 nacházíme v jejím deníku z cesty lodí do Varny a Istanbulu řadu citátů z evangelijních textů, které svědčí o její vnitřní komunikaci s křesťanstvím. Zároveň však vidíme i její připravenost bránit své židovské kořeny, jemně, ale důrazně, jako např. v dialogu se dvěma mladými spolucestujícími na lodi, kteří se jí „chlubili“ zbitím Židů a které si později dokáže získat svou upřímností a přátelstvím. Židovský i křesťanský rozměr jejich života půjdou ruku v ruce a jedno i druhé bude provázet osudy této rodiny v následujících letech a za tehdejších poměrů až do konce. Přestože v roce 1938 formálně vystoupili z židovské obce a celá rodina přijala v roce 1939 křest, nikdy se nezřekli své židovské identity.

„A světlo ve tmách svítí“

O atmosféře, která v této rodině skutečně panovala, svědčí dochované písemnosti a dopisy, které posílali svým přátelům. Snad nejlépe je však vidět na lidském, duchovním a intelektuálním růstu jejich dětí. Starší syn Tomáš, jehož sté výročí narození jsme si připomněli 29. ledna 2024, byl vzorem syna, o němž můžeme říci, že oba rodiče, ale zejména otec, v něm „našli zalíbení“ a pečovali o jeho rozvoj. A jistě není náhodou, že otcova láska doprovází syna i na jejich poslední společné cestě, na pochodu smrti z berlínského Lichtenradu, když život vyčerpaného Tomáše i jeho otce Františka, který je stále s ním, ukončí výstřely dozorce. O tom všem, včetně posledních měsíců jejich života, podává svědectví katolický kněz židovského původu Edmund Bárdoš, který koncentrační tábor přežil a celou dobu byl v táboře s nimi. Jejich každodenní duchovní život a způsob, jakým překonávali útrapy, se mu vryl do paměti a byl povzbuzením i pro nekřesťany. Modlitbu blahoslavenství, kterou Ježíš odevzdal učedníkům během svého kázání na hoře, oba opakovali každý večer. Blahoslavení plačící, tiší, milosrdní, ti, kdo trpí pro spravedlnost... to vše bylo v té chvíli bytostně spjato s životem Tomáše a jeho otce Františka a mělo ještě dosáhnout své dokonalosti a naplnění v rukou Toho, který má moc spojit věčným životem to, co následky lidského hříchu a konání roztrhly.

Tomáš Munk se svými
rodiči
(Foto Slovenská provincie
SJ)

To, co víme o Tomášovi a jeho otci Františkovi, se bohužel již nedozvíme o paní Gizele a jejím mladším synovi Jurkovi, jejichž stopy se po sběrném táboře v Seredi ztrácejí, a je více než pravděpodobné, že je postihl osud dalších tisíců židovských matek a dětí. I vzhledem k absenci stop z konce jejich života není možné je formálně připojit k procesu blahorečení Tomáše a Františka, přesto věříme ve „svatost celé rodiny“ a snažíme se společně ukázat jejich příklad. Gizela i ostatní věděli, co se kolem nich a v celé Evropě děje. Věděli, že doba, ve které žijí, je dobou skutečné temnoty, což Gizela vyjádřila i v dopise rodinnému příteli a kmotřenci, lékaři Pavlu Straussovi na začátku roku 1944. Vždy si však zachovala svobodnou, radostnou a čistou duši, a tako-

vá byla i v den svého zatčení, kdy byla jako první z rodiny zadržena. Tato pozeňnaná rodina v rozkvětu svého života byla takto postupně zatčena ve dnech 14. a 15. prosince 1944; jako poslední byl z jezuitského noviciátu odvečen Tomáš. Noc před zatčením strávil v noviciátní kapli a ráno vyšel ven plný duchovního pokoje a se slovy: „Dnes v noci jsem obětoval svůj život za svůj židovský národ.“ Bylo mu dvacet let. Do 30. prosince byl spolu s ostatními vězňem v rožmberské věznici a strávil tam osamělé Vánoce, kdy je nikdo nepřišel navštívit a oni měli jen sami sebe a Boha, jako kdysi samotná Svatá rodina. Dva zimní týdny ve sběrném táboře v Seredi byly krátkou zastávkou před posledním dějstvím. Zde, na tomto místě, byli rozděleni a 16. ledna 1945

Tomáš Munk jako
novic
(Foto Slovenská
provincie SJ)

byli převezeni do různých táborů v Německu.

Za pouhé tři měsíce, v dubnu 1945, tato rodina přestala fyzicky existovat. Otec František (49) byl mrtev, matka Gizela (44) byla mrtvá, jezuitský novic Tomáš (21) byl mrtev, hudební talent Jurko (14) byl mrtev.

Tady by bylo třeba se zastavit a zamyslet se, co všechno tomu předcházelo, co všechno to způsobilo. A pak pochopit, co to vypovídá o našem životě a naší budoucnosti.

Cesta k blahořečení

Jejich život byl jako kopie Kristova života. Od „galilejské fáze“, což byl jejich rodinný život v Bratislavě, charakterizovaný rozvojem, vzděláním, uměním, rodinnými vztahy, komuni-

kací s křesťanstvím, přes přestěhování do Ružomberku, kde přijali křesťanské svátosti a rozvíjeli duchovní a liturgický život, každodenní spojení s Písmem svatým, dávno předtím, než tuto skutečnost zdůraznil II. vatikánský koncil..., k „jeruzalémské“ fázi, kdy byl život rodiny stále více pod tlakem nespravedlivých omezení, až k okamžiku, kdy byli zatčeni, uvěznění, vydáni do rukou trýznitelů, postupně zbaveni všeho, kdy na sebe brali každodenní kříž utrpení, a až k vyvrcholení jejich kalvárie, kdy jejich život skončil v pogromech koncentračních táborů. A je opravdu zázrak, že vedle tisíců obětí, jejichž příběh se navždy ztratil v mašinérii koncentračních táborů, zachytil život otce Františka a Tomáše až do kon-

ce svědek, který koncentrační tábory přežil a napsal o tom svědectví.

Na základě těchto skutečností mohl být zahájen beatifikační proces, jehož diecézní fázi zahájil 27. září 2011 bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský. Cílem této fáze bylo prozkoumat jejich život a prokázat jejich mučednictví. Podkladem bylo nejen svědectví Edmunda Bárdoše, ale i Tomášových současníků z řad jezuitů a také několik desítek svědectví tehdy ještě žijících obyvatel Ružomberku, které zachytil historik Peter Dvorský. Diecézní etapa byla dokončena 20. dubna 2015, v den 70. výročí jejich úmrtí. Dne 26. října 2015 pak byla dokumentace z diecézní fáze slavnostně otevřena a zkontrolována na Kongregaci pro svatořečení v Římě. Římská

fáze začala po vydání dekretu validity, tedy potvrzení o právní platnosti a bezchybnosti dokumentace diecézní fáze. Od roku 2015 pokračuje beatifikační proces v Římě a doufáme, že se jeho ukončení dočkáme v nejbližších letech.

U příležitosti 100. výročí Tomášova narození jsme se rozhodli připomenout tuto událost vyhlášením Roku Tomáše Munka. Byl zahájen v neděli 28. ledna 2024 v jezuitském kostele v Ružomberku, později byl doprovázen přednáškami, mediálními vystoupeními a dalšími akcemi, pořádanými jezuitu i nejezuitu, a bude ukončen 4. května 2025 v bratislavské katedrále u příležitosti 80. výročí mučednické smrti Tomáše a jeho otce Františka.

Dušan Bezák SJ

Slova z listu, který slovenský provinciál Jozef Šofranko SJ napsal k zahájení Roku Tomáše Munka:

Munkovi se připojili k bezpočtu příslušníků židovského národa a členů katolické církve, kteří byli totalitním režimem nemilosrdně zlikvidováni, ať už pro svůj původ, nebo pro svou věrnost Bohu. Svou věrností Kristu až do konce se mu připodobnili, a to až k jeho kříži, a stali se tak majákem pro druhé. Jsou Božím světlem pro nás a pro každého, kdo je konfrontován s podobnými otázkami.

(...)

Munkovi zemřeli bez nenávisti v srdci a svým postojem odpuštění vůči svým trýznitelům se stali podobnými Ježíši na kříži. Jejich příběh má léčivou moc, protože nás přivádí k samotnému Bohu, Vykupiteli člověka.

(...)

Kéž jsou Munkovi našimi průvodci na cestě vnitřní obnovy společné paměti národa. Je to cesta úcty k náboženskému přesvědčení druhých, cesta věrnosti, pokory, víry a lásky. Je to cesta vědomí hodnot vycházejících z židovsko-křesťanských kořenů, z nichž duchovně a kulturně čerpáme.

Kristovské ve hmotném světě

Pierre Teilhard de Chardin
Srdce hmoty.
Sebrané spisy 13

Malvern, Praha 2024, 235 s.
 ISBN 978-80-7530-500-8

Podle Teilharda existuje Svatá Hmota, Hostie, jež se vtělila do všeho stvoření. Sám eucharistický Pán vložil sebe do hmoty, aby ji přivedl k Otci. Nestojíme stranou: putujeme s ním, a stáváme-li se eucharistickými, jemu důvěrně odevzdání, máme také srdce uprostřed hmotného světa. Jím posvěcujeme hmotu. To je podle H. de Lubaca hlavní myšlenka spisu. Zoolog A. Portmann dodává: „Hmota z hlediska specifických pozorování autora je provázána se zákonitostmi ducha, takže v ní

spatřuje tep života – srdce.“ Dodejme větu Teilhardovu z korespondence s M. Blondelem: „Jako T. Akvinský upozorňuje, že hmota vystupuje do popředí, aby náš duch nebyl suverénní, podobně se ‚snižujeme‘ vstoupit do hmoty a mít podíl na přeměně svěreného světa, že v něm žijeme naplno: srdcem.“

Knižní titul bude provokovat, ale je i výzvou k tématu srdce. Po předmluvě Z. A. Emingera (str. 15–26) se otevírá vlastní překlad (str. 29–193) podle edice du Seuil z roku 1976. Po prvním textu Srdce hmoty máme druhý, Kristikum, a četné drobné oddíly včetně Teilhardova vyjádření k postoji Římského officia vůči němu nebo famózní Mše nad světem, s oblibou citované posledními pontifiky. Následuje seznam Teilhardových titulů podle chronologie. Na ediční poznámku navazuje jmenný a místní rejstřík. Upozornil bych na podnětné pasáže o Ženství coby zdroji jednoty (str. 74–76). Následují po Teilhardově oblíbeném tématu Kristus stále větší. Z textu dýchá svoboda ducha: v bohatých slovech autora objevujeme události vlastního srdce a promýšlíme jeho upřímnou touhu přetlumočit Kristovské ve hmotném světě.

Michal Altrichter SJ

Zprávy

Praha

■ Pravidelné říjnové setkání Jezuitské konference evropských provinciálů (JCEP) hostila letos česká provincie v Praze. Účastníci pobývali v hotelu Adalbert v areálu benediktinského arcidiakonátu na Břevnově ve dnech 10.–16. října 2024. Hlavním tématem jejich setkání byla evropská formační centra a jejich budoucnost. Dále byli informováni o utváření nového strategického rámce Jezuitské služby uprchlíkům (JRS) nebo o výsledcích průzkumu, který se týkal role a odpovědnosti žen v dílech Tovaryšstva Ježíšova. V neděli odpoledne 13. října si také udělali čas na prohlídku centra Prahy s návštěvou katedrály, Malé Strany a Karlova mostu.

■ Při večerní mši svaté v pátek 8. listopadu 2024 si v kostele svatého Ignáce připomenuli 40. výročí památné první návštěvy Matky Terezy v Praze roku 1984. Vzpomínkové mše se zúčastnili i někteří z tehdejších pamětníků, mezi nimiž byl P. František Hylmar SJ nebo kanovník M. Bulín. Matka Tereza přijela v roce 1984 do tehdejšího socialistického Československa na pozvání kardinála Tomáška a postupně navštívila Prahu, Lechovice u Znojma a Brno.

■ Opatství břevnovských benediktinů vydalo v prosinci 2024 ve své knižní edici *Pietas benedictina* moderní český překlad Dialogů sv. Řehoře Velikého. Součástí knihy je také čtyřicetistránková edice prvního českého překladu z roku 1602, jehož autorem byl jezuita Scipion Berlička.

Olomouc

■ Na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci byla 9. prosince 2024 obhájena dizertační práce v oboru spirituální teologie, nazvaná „Josef Čupr – spirituální profil osobnosti“. Práci, kterou úspěšně předložila sestra Anna Lexmaulová z Centra Aletti, se zaměřila na vyhodnocení života a odkazu prvního „polistopadového“ jezuitského provinciála.

Řím

■ Další krok v procesu blahorečení otce Pedra Arrupeho SJ byl učiněn 14. listopadu 2024, kdy na veřejném zasedání v Lateránském paláci byla uzavřena diecézní etapa procesu. V jejím průběhu podalo svědectví o jeho osobě více než 70 svědků v Římě, v Madridu i v Japonsku, kde za svého života působil. Historická komise shromáždila téměř deset tisíc stran nepublikovaných spisů P. Arrupeho, zejména korespondenci z doby jeho

působení v Římě. Kromě toho několik teologických cenzorů prošlo jeho četné publikované spisy – některé v japonštině – aby zjistili, zda v nich není nic, co by bylo v rozporu s „vírou a mravy“ církve. Všechny tyto dokumenty byly 14. listopadu předloženy v krabicích, uzavřeny a zapečetěny a následně přeneseny do Dikasteria pro svatořečení, kde pokračuje další fáze kanonického procesu. Proces Arrupeho blahořečení byl zahájen před šesti lety, v roce 2019.

■ Od 1. ledna 2025 se role mezinárodního ředitele Celosvětové sítě modlitby s papežem (*Pope's Worldwide Prayer Network*) ujal otec Cristóbal Fones SJ. Nového ředitele jmenoval papež František na doporučení generála Tovaryšstva Ježíšova P. Artura Sosy SJ. Otec Fones je nástupcem dosavadního ředitele P. Frédérica Fornose SJ na následující pětileté období. Papežské dílo Celosvětová síť modlitby bylo založeno papežem Františkem v roce 2018, přičemž navazuje na původní Apoštolát modlitby založený v roce 1844.

■ Časopis *La Civiltà Cattolica* slaví 175 let a prochází proměnou. Vydává jej Tovaryšstvo Ježíšovo a jde o nejstarší dosud nepřetržitě vycházející časopis v italštině. Od svého založení v roce 1850 až do roku 2024 vycházel každých čtrnáct dní, od letoška čísla vycházejí jednou za měsíc. Kromě změny periodicity se změnila také grafická úprava časopisu. Každý jednotlivý sešit bude mít také o šestnáct stran více.

Evropa

■ Do sedmi noviciátů v rámci Jezuitské konference Evropy a Blízkého východu (JCEP) vstoupilo na podzim 2024 třicet mladých mužů. Těchto třicet nových noviců se připojilo ke svým devatenácti předchůdcům, kteří zahájili druhý rok noviciátu. Celkem tak bylo v rámci evropské konference čtyřicet devět noviců. Konkrétně se v jednotlivých noviciátech jednalo o tyto počty nových noviců: v Bilbau (Španělsko) 6 noviců, v Birminghamu (Velká Británie) 6 noviců, v Coimbre (Portugalsko) 2 novicové, v Gdyni (Polsko) 1 novic, v Janově (Itálie) 3 novicové, v Innsbrucku (Rakousko) 6 noviců, ve Splitu (Chorvatsko) 3 novicové. Z toho tři čeští novicové nastoupili do noviciátu v Birminghamu.

Barcelona

■ Jezuitští delegáti pro ochranu zranitelných osob se ve dnech 21.–25. října sešli ve španělské Barceloně. Zástupci evropských provincií pro tuto oblast úzce spolupracují již více než dva roky a toto bylo jejich druhé výroční zasedání. Kromě jiného se dozvěděli o obsahu programu „Propagace konzistentní kultury ochrany“, který brzy zahájí pilotní fázi ve čtyřech jezuitských školách v Evropě. Za českou provincii byl na setkání přítomen P. Josef Stuchlý SJ.

Estonsko

■ Tallinská diecéze oznámila, že 18. prosince 2024 papež František schválil blahořečení arcibiskupa Eduarda Profitlichy SJ (1890–1942),

kteřý zemřel jako mučedník v kirovské věznici v sovětském Rusku 22. února 1942 dříve, než na něm mohl být vykonán rozsudek smrti. Pro Estonsko je to historický okamžik. Estonská katolická církev na tuto událost čekala přes jednadvaacet let. Jedná se o první beatifikaci v estonské katolické historii a jednu z prvních ve Skandinávii od šestnáctého století. Obřad jeho blahorečení se očekává na jaře 2025.

Lvov

■ Ve dnech 6.–9. listopadu 2024 navštívil jezuitu působící na Ukrajině otec generál Arturo Sosa. Jednalo se o vůbec první návštěvu jezuitského generála na Ukrajině. Ukrajinská misie je od roku 2018 součástí jihopolské jezuitské provincie. V současné době se skládá ze tří řeholních domů ve Lvově, Chmelnickém a Černovicích. Slouží zde jedenáct jezuitů, kteří působí ve dvou farnostech, v armádě jako vojenští kaplani a v Centru pomoci pro uprchlíky (JRS). Soustředí se rovněž na dávání duchovních cvičení.

Mexiko

■ Jezuita otec Marcelo Pérez byl zavražděn v neděli 20. října 2024, když přejížděl z farnosti v Cuxtitali, kde odsloužil první ranní mši, aby jel slavít další mši svatou do kostela Guadalupe. Při cestě autem k němu přijeli dva muži na motocyklu. Později byl nalezen prostrháný ve své dodávce. Otec Pérez nedávno předtím varoval,

že nad jeho hlavou visí odměna vy-psaná organizovaným zločinem. Byl dlouholetým mírovým aktivistou, organizoval shromáždění proti prodeji drog v barech a kavárnách. Narodil se v domorodé skupině indiánského kmene Tzotzilů, o kterou se jako kněz staral a chránil ji před kriminalitou a vykořisťováním.

Španělsko

■ Představení jezuitských komunit v Loyole a Manrese se 11. ledna zúčastnili zakládajícího zasedání Asociace obcí Ignaciánské poutní trasy, které vzešlo z iniciativy městské rady Manresy. Šedesát z devadesáti čtyř obcí podél historické poutní cesty svatého Ignáce podepsalo zakládající dokument, jehož cílem je poukázat na kulturní, historické a environmentální bohatství této cesty.

Turecko

■ Dosavadní pomocný biskup Antuan Ilgit SJ byl 25. listopadu 2024 papežem Františkem jmenován apoštolským administrátorem anatolského apoštolského vikariátu. Je nástupcem biskupa Paola Bizzetiho SJ, který ve věku sedmdesáti sedmi let odstoupil; vedl vikariát od roku 2015. Biskup Ilgit je prvním rodilým biskupem v regionu, což představuje významný milník v historii církve v Turecku. V současné době je také mluvčím turecké biskupské konference, kde má na starosti pastorační mládeže a duchovních povolání, a předseda národní komisi pro katechezi.

Jubilea

P. Josef Čunek	Velehrad	29. 6.	40 let kněžství
P. Petr Vacík	Řím	5. 6.	15 let kněžství
NP. Zdeněk Drštka	Birmingham	27. 6.	10 let kněžství
P. Jan Adamík	Praha	8. 4.	35 let v Tovaryšstvu
P. Jan Regner	Brno	9. 4.	20 let v Tovaryšstvu
P. Josef Čunek	Velehrad	6. 6.	70 let
P. Michal Altrichter	Olomouc	19. 6.	60 let
P. Ladislav Nosek	Hostýn	26. 4.	50 let
NP. Zdeněk Drštka	Birmingham	28. 4.	45 let

Srdečně blahopřejeme

Seznam podporovatelů od 7. října 2024 do 19. ledna 2025

Novákovi, Dobrá; dr. Věra Budilová; MUDr. Markéta Voborská, Stochov; PhDr. Hana Topolánková, Praha 5; Kateřina Němcová, Vidče; MUDr. Václav Boček, Písek; Ing. Pavel Hloušek; Ing. Petr Štolle, Praha 6 – Liboc; Mgr. Magdaléna Nováková; Milada Schneiderková; Eva Studená, Praha 4 – Nusle; Helena Nosková, Jihlava; Ing. Ludvík Motyčka, Brno; MUDr. Alois Krobot, Ph.D., Napajedla; Libuše Prečová; Stanislav Daněk, Velehrad; Společnost sester Ježíšových; Pavel Kahoun, Praha 4; René Lehovec; Miroslav Kalas, Planá u Mariánských Lázní; Sirotníkovci, Olomouc; rodina Kovaříkova, Brno; Miloš Vích; manželé Basetovi; L. Pomikálek; Josef Jakubíček, Zlín; Zdeněk Sychra, Pardubice; Jana Tichá; Miroslav Jirů, Brno; Vašíčkovi, Dolní Čermná; Radek Pavelka, Bánov u Uherského Brodu; Česká provincie Kongregace Dcer Božské Lásky, Opava; Lucie Veselá; Marie Slaměnková, Brno; Václav Brich, Kropáčova Vrutice; Tomáš Pavlů, Praha; Michael Korbička; Pavel Novák, Ph.D.; Jarmila Fabiánová; UROKAN s.r.o., Citonice; Josef Stoklásek, Otrokovice; JUDr. Anežka Stříbrná; Magdaléna Kovaříková; Karel Höfer; Jan Vacek; Marta Hučínová, Praha 6 – Dejvice; Michaela Hřebíčková, Teplice; Mgr. Lukáš Kopecký, Klatovy; Karel Stein, Děčín 10 – Bělá; Jaroslav Eliáš; Jiří Lojda; Jiří Sáblík; Eva Irišková; Karel Gleisner, Mladá Boleslav; Silvie Sugová; Ing. Pavel Bratinka; Mléčkovci; David Chrastina; Jiří Filipi; MUDr. Jan Kulhánec, Brno 16; Mgr. Jarmila Mikulíková; Marie Schusterová.

Všem dárcům upřímně děkujeme